

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY, KATEDRA TEORIE
KULTURY

DIPLOMOVÁ PRÁCE: Lidská situace v západní civilizaci

AUTOR: Lukáš Jirsa

VEDOUCÍ PRÁCE: PhDr. Jitka Ortová, CSc.

OPONENT: PhDr. Václav Soukup, CSc.

POSUDEK VEDOUCÍ PRÁCE

Předložená diplomová práce má charakter teoretické studie, ve které se diplomant zabývá stavem soudobé západní civilizace, k němuž zaujímá otevřeně kritický postoj. Text lze tudíž přiřadit k obsáhlé produkci na téma „krize Západu“, přičemž je třeba hned v úvodu konstatovat, že se L. Jirsa dokázal vyhnout mnoha úskalím, která jsou s řešením dané problematiky a s již téměř bezbřehou literaturou na dané téma spojena. Autor vychází z poznatků o vývojově utvořených základech kulturního způsobu existence a svou kritiku soudobého způsobu života pak odvozuje z faktu, že jsme na cestě lineárního technokratického pokroku buď nevědomky ztratili, nebo záměrně odložili některé z kulturních konstant našeho bytí, přičemž negativní následky tohoto typu vývoje jsou stále zřetelnější. Nepodařilo se jim předejít navzdory skutečnosti, že je předvídali jak významní filozofové, tak představitelé různých vědních oborů prakticky od doby, kdy se objevily první symptomy krize, vyplývající z rezignace na péči o duchovní rozměr lidského života.

K objasnění příčin a důsledků absence hodnot, které vždy dávaly lidskému bytí smysl a které „nelze koupit na tržišti“ (viz např. Ekosystémové hodnocení milénia), L. Jirsa směřuje prostřednictvím rozboru prací J. Huizingy a P. A. Sorokina. Na jejich myšlenky se pak odvolává i v pasážích, ve kterých prezentuje a obhajuje svá vlastní stanoviska. Podotýkám, že k výběru právě těchto osobností nebyl autor veden, zvolil si je sám a zvolil dobře. Téměř u všech autorů, kteří se z různých pozic vyjadřují k rozpadu integrity západní civilizace a s tím spjaté krizi, která se projevuje na mnoha úrovních – od krize smyslu osobnostního bytí po krizi ekologickou, je jistý vliv zmíněných autorit patrný. Autor se ovšem neomezil na dílo Huizingy a Sorokina, v textu pracuje s rozsáhlou a relevantní aktuální literaturou, včetně literatury cizojazyčné. Základ, na němž dokumentuje oslabení až ztrátu duchovního rozměru života, spatřuje v náboženství, především, vzhledem

k předmětu práce, v západním křesťanství. Jeho integrující roli v dějinách Západu objasňuje přesvědčivě, zde měl ovšem k dispozici dostatek pramenů. Méně přesvědčivě vyznívají pasáže, ve kterých se autor zabývá otázkou, čím by mohlo být náboženství nahrazeno tak, aby každý člověk přirozeně rozšiřoval obzor svého světa o zodpovědnost vůči celku života, vnímaného v historické perspektivě. Zde nemohl mít dostatečnou oporu v literatuře (ani u vedoucí diplomové práce), neboť jde o otázku, kterou se zatím nikomu nepodařilo alespoň z části uspokojivě zodpovědět. Na tom, že víru v boha by měla nahradit úcta k životu, ke kulturnímu dědictví, k budoucím generacím atd., se většina autorů shoduje, ovšem vždy vyvstává problém, jak úctu a zodpovědnost včlenit do každodenního bytí za situace, kdy není k dispozici nosný společný ideál či cíl. Konstatování, že „člověk 21. století je zcela hluchý k univerzální výzvě k zodpovědnosti“ nalezneme v nepatrných obměnách snad v každé práci o stavu soudobé civilizace. Já proti takovému kategorickému tvrzení stavím hypotézu, že lidé jsou spíše než „hluší“ bezmocní vůči stále mohutnějším, anonymním a neosobním procesům technicko-ekonomického „pokroku“, takže jistá rezignace na zodpovědnost vůči celku je především strategií přežití.

Ke koncepci a obsahu předložené práce nemám žádnou zásadní výhradu. Do rozpravy v rámci obhajoby navrhuji dvě témata:

1) Při uvažování nad důsledky oslabené funkce náboženství se většinou argumentuje tím, že trvalou potřebu víry lze v dnešní době doložit zájmem, jaký veřejnost projevuje vůči rozmanitým alternativním duchovním proudům, v nichž je existence nějakého nadpřirozeného duchovního principu obsažena. Jenomže existuje též víra ve vědu, která, ač označena jako scientismus, v sobě obsahuje neracionální aspekt potřeby věřit nějaké absolutní pravdě. Bez víry ve správnost vědeckých rozhodnutí, kterým ovšem nemůžeme rozumět, bychom v komplikovaném přetechnizovaném světě ani nemohli existovat. Kladu tedy diplomantovi otázku, zda (eventuálně proč) není jedno, jestli reprezentuje božský princip na Zemi šaman, páter nebo soudobý expert na pravdu.

2) Předložená práce představuje kvalitní základ pro další autorovu odbornou práci. Téma lze přitom rozpracovat různými směry, např. na úrovni diskusí o funkcích vědy a umění, nebo jako komparativní studii tradičních kultur s jejich úctou ke kulturním tradicím, v nichž opatrují historickou zkušenost, a kulturou Západu, která se od minulosti programově distancovala. Může se jednat též o problematiku výše zmíněné moderní víry ve vědu, ale též o koncept úplně jiný. Vzhledem k tomu, že diplomant hodlá pokračovat na oboru kulturologie v doktorském studiu, ptám se, zda miní navázat na téma diplomové práce a v jakém směru by je chtěl dále rozvíjet.

Závěr: Lukáš Jirsa v diplomové práci přesvědčivě prokázal schopnost zpracovat aktuální (i módní) téma osobitým a odborně fundovaným způsobem, na jasném půdorysu kulturologie a s využitím odpovídající odborné literatury. Text plně odpovídá požadavkům na kvalitní diplomové práce. **Doporučuji k obhajobě.**

Návrh hodnocení: výborně

V Praze, 5. května 2007

PhDr. Jitka Ortová, CSc